

Key words: *questionnaire survey, volitional qualities, IT competence, components, competitiveness, method, manuals, level.*

УДК 378.147.88:371.314.6:373.5:378.4(076)

Наталія Коваленко

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка
ORCID ID 0000-0003-2854-2461

НАВЧАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ПРОЕКТ ШКОЛИ Й УНІВЕРСИТЕТУ

У статті проаналізовано можливості підвищення ефективності навчальної педагогічної практики за умови організації її як спільного проекту школи і університету, висвітлено зміст, етапи здійснення проекту, кінцеві продукти проектування. Доведено, що об'єднання завдань навчальної педагогічної практики єдиною виховною метою та організація практики як спільного проекту переводить взаємодію школи й університету на партнерську основу, сприяє підвищенню результатів практики, професійному зростанню, ефективній професійній ідентифікації майбутнього вчителя. Описано технологію підготовки студентів до здійснення завдань практики.

Ключові слова: *професійна компетентність, професійна ідентифікація майбутнього вчителя, професійна педагогічна підготовка, практична педагогічна підготовка, навчальна педагогічна практика, педагогічний проект, виховні заходи, технологія формування готовності студентів до навчальної практики.*

Постановка проблеми. У «Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» зазначено, що з огляду на тенденції розвитку освітньої системи, а відтак і суспільства в цілому, кожного громадянина окремо, потрібно забезпечити стійкий фокус державотворення на педагогічній і науково-педагогічній освіті та освітній кадровій політиці, їх дійсному стані, ключових проблемах, концептуальних засадах реформування [7, 120].

У системі професійної педагогічної підготовки, становленні майбутнього вчителя навчальна педагогічна практика стає першою можливістю безпосереднього знайомства з особливостями професії, вирішальним чинником їх професійної ідентифікації, дозволяє впевнитись у зробленому професійному виборі, закласти підґрунтя професійної компетентності, спонукає до подальшого відповідального опанування змісту дисциплін професійної підготовки.

Досягнення означених перспектив багато в чому визначається партнерством школи й університету, сформованими традиціями плекання поколінь молодих учителів у стінах університету і шкіл; захопленими, творчими, професійними педагогічними колективами; можливістю вивчення майбутніми вчителями провідного педагогічного досвіду.

Аналіз актуальних досліджень. Методологічні основи вищої педагогічної освіти висвітлено в дослідженнях А. Алексюка, О. Антонової, В. Бондаря, С. Вітвіцької, О. Дубасенюк, М. Євтуха, І. Зязюна, Г. Іванюк, Л. Кондрашової, В. Лугового, О. Пехоти, А.Троцько та інших. Місію педагогічної практики в системі професійної педагогічної підготовки розвинуто в дослідженнях О. Абдулліної, Г. Коджаспірова, В. Кан-Каліка, С. Кульневич, О. Савченко, С. Сисоєвої, П. Решетнікова та ін. Змістові та організаційні засади практичної підготовки майбутнього вчителя обґрунтовано в дослідженнях Г. Коджаспірова, В. Сластьоніна. Проблеми практичної підготовки майбутніх учителів в Україні та за кордоном вивчали О. Лавріненко, Н. Казакова та ін.

Нормативні засади організації навчальних та виробничих практик подано в «Положенні про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України». Педагогічними університетами розроблено програми практик, методичні рекомендації їх реалізації. Поряд з ґрунтовним висвітленням проблем практичної підготовки майбутніх учителів подальшого вивчення потребує дослідження ефективної організації першої навчальної педагогічної практики з метою формування підґрунтя професійної компетентності майбутнього вчителя.

Виходячи з цього, ставимо за **мету** дослідити значення навчальної педагогічної практики у професійному становленні майбутніх учителів, обґрунтувати взаємозалежність завдань практики й завдань навчальної дисципліни «Педагогіка», шляхи оволодіння майбутнім учителем підґрунтям професійної компетентності у процесі першої педагогічної практики, принципи та технології підготовки студентів до здійснення завдань практики, висвітлити можливості досягнення означених завдань за умови організації практики як спільного проекту школи й університету.

Методи дослідження. Для реалізації мети й поставлених завдань на різних етапах наукового пошуку комплексно застосовано такі методи: *теоретичні* (аналіз, синтез, порівняння, систематизація й узагальнення наукових джерел) з метою з'ясування проблеми дослідження, теоретичного обґрунтування педагогічних умов ефективної організації практики як проекту; моделювання процесу реалізації змісту практики); *емпіричні* (анкетування, опитування, бесіди, спостереження, ретроспективний аналіз власної педагогічної практики, експертні оцінки, аналіз продуктів навчально-пізнавальної діяльності студентів, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду) для з'ясування стану сформованості готовності студентів до практики, ефективних форм професійного зростання майбутніх учителів; *експериментальні* – педагогічний експеримент для перевірки ефективності організації навчальної практики як спільного проекту школи й університету.

Виклад основного матеріалу. Тенденції розвитку в системі освітніх і професійних педагогічних стандартів і кваліфікацій охоплюють: навчання на основі компетентнісного підходу; модернізацію навчального процесу на засадах запровадження навчання через дослідження; розширення навчальної самостійності; посилення практичної підготовки на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти [7, 123].

В існуючих перспективних моделях підготовки педагогічного персоналу акцентовано увагу на практичній підготовці: інтегрований магістр (нині спеціаліст) з ранньою педагогічною спеціалізацією (у педагогічних університетах, академіях, інститутах) та ґрунтовною наскрізною педагогічною практикою в процесі навчання; двоциклова підготовка бакалавр – магістр з пізнішою педагогічною спеціалізацією (у класичних університетах) із запровадженням педагогічної інтернатури [7, 126].

Отже, актуалізація професії вчителя на сучасному етапі розвитку суспільства обумовлює необхідність пошуку інноваційних моделей його професійної підготовки з ґрунтовною практичною складовою.

Наскрізна педагогічна практика є складовою частиною навчального плану і однією з найважливіших умов з підготовки висококваліфікованих компетентних фахівців. Вона являє собою органічну складову навчально-виховного процесу педагогічного вишу, забезпечуючи поєднання теоретичної підготовки студентів з психолого-педагогічних дисциплін з їх практичною діяльністю в школі [6, 18]. У відповідності до «Положення про проведення практики студентів Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка» (2013 р.), наскрізна практика включає такі види: навчальна практика, що поділяється на спеціальні фахові та педагогічні; виробнича практика [6, 23].

Навчальна педагогічна практика студентів II курсу педагогічного університету проводиться в молодших класах загальноосвітніх шкіл різних типів. Згідно з результатами дослідження особливостей сприйняття учнями початкової школи вчителя свого класу, вчитель постає центром життя учнів початкової школи. Він визнаний учнями як найбільш значущий дорослий [8, 113]. Уявлення учнів про вчителя впродовж початкової школи змінюються від ідеалізації на початковому етапі навчання (6–7 років) до реального сприйняття і осмислення (10–11 років) [8, 118]. Разом із тим, незважаючи на зазначену динаміку, і першокласники, і четвертокласники вважають свого вчителя розумним, авторитетним, що кардинально змінюється в основній школі.

Отже, початкова школа визначена базою навчальної практики, оскільки сприйняття учнями молодшої школи постаті вчителя, як значимого дорослого, дозволяє студенту-практиканту швидше адаптуватися до нової ролі, заглибитись у вивчення професії, розуміння її особливостей, формування позитивного ставлення та комфортного

прийняття професійної ролі, самосприйняття й ототожнення себе з професійною групою.

Саме професійна ідентифікація майбутнього вчителя визначена одним із провідних завдань першої педагогічної практики. Тому вкрай важливим є створення умов для емоційно-вольового процесу ототожнення практикантами себе з професійним суб'єктом, професійною групою, професійним зразком діяльності. На думку Л. Шнейдер, «результатом професійної ідентифікації, самовизначення, персоналізації та самоорганізації є професійна ідентичність, що виявляється в усвідомленні себе представником певної професії і професійної спільноти, характеризує певний ступінь ототожнення-диференціації себе зі справою та іншими і знаходить відображення в когнітивно-емоційно-поведінкових самоописах Я» [11, 114].

Поряд із професійною ідентифікацією завданням навчальної практики є поєднання теоретичної підготовки студентів із навчальної дисципліни «Педагогіка» з практичним застосуванням набутих умінь і навичок проведення навчальної та позакласної виховної роботи [5, 6].

Навчальна педагогічна практика є складовою навчальних модулів дисципліни «Педагогіка». Завдання практики виходять зі змісту дисципліни та стають продовженням формування визначених програмою умінь та навичок з модулів: загальні основи педагогіки, теорія виховання, дидактика та основи освітнього менеджменту [1, 190]. Трансформація теоретичних досягнень у професійні вміння потребує середовища реальної професійної діяльності. Пріоритетним змістовим напрямом навчальної практики обрано теорію виховання, формування відповідних умінь на практиці.

Активними видами роботи в межах практики визначені: проведення студентами виховних заходів, акцій, рухливих хвилинок, організація виставки дитячої творчості, раціонального дозвілля на перервах, проведення дослідження самооцінки учнів початкової школи. Об'єднання означених видів роботи єдиною метою та здійснення як спільного проекту школи й університету переводить взаємодію школи і університету на партнерську основу; студента з позиції практиканта до сприйняття себе виконавцем цінного для школи, учнів проекту.

Проектування, як особливий вид активності, засноване на природному умінні людини (на відміну від тварин) подумки створювати моделі «потрібного майбутнього» і втілювати їх у життя [3, 3]. Одним із важливих завдань професійної підготовки стає навчання майбутніх педагогів проектуванню власної діяльності й тих освітніх процесів, які вони в перспективі покликані організувати [3, 110].

Ґрунтуючись на дослідженнях учених та досвіді роботи можемо виділити етапи навчального проекту: 1) вибір, обговорення та обґрунтування теми проекту, висунення мети, постановка завдань; 2) формування творчих груп: визначення обсягу роботи творчої групи;

обговорення передбачуваних результатів, призначення відповідальних, планування роботи; 3) узгодження роботи творчих груп із загальними цілями, здійснення планів, коригування отриманих результатів, оформлення результатів проектної діяльності; 4) аналіз роботи, рефлексія, планування подальшої діяльності [2, 16].

Планування проекту практики варто розпочинати до початку учнівського та студентського навчального року. Терміни виховного тематичного тижня, терміни проведення практики другокурсників узгоджується, визначаються актуальні виховні напрями. У співпраці керівника практики, заступника з виховної роботи й заступника директора школи з молодшої ланки закладається тематика виховного тижня, зміст виховної роботи. За таких умов позитивним є те, що, розпочинаючи навчальний рік, вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка» студенти мають час усвідомити значимість їх майбутньої виховної роботи для учнів початкової школи, підготуватися до здійснення завдань практики, апробувати в академічній аудиторії фрагменти виховних справ.

Змістом спільного проекту КУ ССШ I–III ступенів № 17 м. Суми і другокурсників фізико-математичного факультету Сум ДПУ імені А. С. Макаренка в 2016–2017 навчальному році став комплекс виховних справ, об'єднаних тижнем толерантності (табл. 1). Планування виховного тижня стало спільною справою студентського колективу адміністрації школи [9, 6].

Таблиця 1

План виховних справ тижня толерантності в початковій школі

№	Виховні справи	Термін дії
1.	Загальношкільний соціальний проект «Передай символ толерантності»	понеділок
2.	Установча бесіда-мозковий штурм до виставки малюнку на тему «Ми різні – ми разом!»	
3.	Акція «Якого кольору Толерантність»	вівторок
4.	Дослідження самооцінки учнів початкової школи: «Пізнаю себе, знайомлюсь з іншими»	
5.	Відкритий мікрофон «Толерантність очима дітей»: – Що означає бути толерантним? – Який вчинок є для тебе толерантним?	середа-четвер
6.	Шкільна пошта «Пошта добрих слів» учні 1–2 класів – схематично малюють те, що хочуть подарувати друзі (цукерки, іграшки, домашніх тварин, квіти тощо) учні 3–4 класів – малюють або пишуть добрі слова друзі	середа-п'ятниця
7.	Квест толерантності «Краса в різноманітті»	четвер
8.	Виставка малюнку на тему: «Ми різні – ми рівні!»	п'ятниця
9.	Ігри на перерві «Ланцюжок толерантності»	протягом тижня
10.	Руханки на тему толерантності	

Загальношкільні акції як засіб актуалізації виховної проблеми передбачали охоплення всього гурту учнів початкової школи, формування спільності думок щодо єдиної теми. За власними вподобаннями, на основі існуючого в літературі педагогічно досвіду, студентами розроблялася кожна акція як окремий проект. Завдання: збагатити розуміння учнями сутності поняття толерантність за допомогою кольору, що втілювалося в акції «Якого кольору толерантність». Протягом дня студенти організовували участь кожного класу у висловленні уявлень про сутність поняття «толерантність» за допомогою кольору. На закінчення акції в холі школи ватмани з різних поверхів об'єднувались у спільну мозаїку з метою формування спільності творчої діяльності. Акція «відкритий мікрофон» дозволила формувати вміння майбутніх учителів організувати загальношкільне інтерв'ю, розвивати вміння учнів чути один одного, стимулювали учнів до уважного ставлення до думки однолітків.

Студенти розширювали знання дітей про важливість спілкування; надавали можливість дітям висловити свої думки, почуття до друзів, подарувати радість, спонукали творити добро в загальношкільній шкільній «пошті добрих слів». У даній акції студенти спробували реалізувати спільний із учнями міні-проект: разом розмальовували поштові скриньки, розбирали пошту, забезпечували приватність листування, готували листинош. Студенти на практиці перевірили погляди дослідників гуманістичної педагогіки про роль і позиції дитини в процесі проектування: дитина здатна виступати як замовник, як безпосередній активний учасник проектувальної діяльності, як експерт по відношенню до діяльності і її результатів [3, 69]. Студенти вчилися проводити бесіди, використовувати засоби візуалізації, механізми мотивації, виявляли дієвість педагогічних вимог, власних організаційних умінь у процесі залучення учнів до участі у виставці малюнків на тему: «ми різні – ми рівні!».

У ході творчого пошуку студентами основної форми, яка була б ефективною у формуванні в учнів розуміння сутності поняття «толерантність» і вмінь толерантної поведінки був обраний квест, оскільки він забезпечує формування вмінь учнів взаємодіяти в команді, спільно знаходити відповіді, прислуховуватися до думки один одного, бути терплячими до інших.

Важливим елементом планування є визначення кінцевих результатів спільної діяльності педагогічного, студентського та учнівського колективів протягом означеного тижня. Дослідники звертають увагу на «багат шаровість» результату будь-якої проектної діяльності тобто перетворення, що носять предметний, діяльнісний, особистісний, комунікативний характер [3, 187].

Продуктами спільного проектування навчальної практики можуть виступати: організація студентами, у співпраці з класними керівниками,

адміністрацією школи комплексу виховних загальношкільних, загальнокласних заходів для учнів початкової школи як засобів досягнення єдиної виховної мети; проведення та узагальнення результатів психологічних досліджень (наприклад, результати самооцінки учнів початкової школи); упорядкування збірки методичних матеріалів, написання наукових статей за результатами практики, створення мініфільму за змістом виховної роботи.

Створення відео інфографіки має свої завдання й перспективи. Графічна продукція, фотографії, відеофрагменти представлені динамічним відеорядом можуть бути використані адміністрацією школи в оформленні педагогічних, батьківських зборів, презентуючи виховну роботу школи. Поряд із тим студентське відео стає продуктивним навчальним засобом у поширенні педагогічного досвіду другокурсників для першокурсників. Візуальні одиниці дозволяють цілісно висвітлити педагогічну роботу учнівського гурту початкової школи, студентства протягом практики, створити уявлення про педагогічні завдання для першокурсників, зняти зайві побоювання, впевнити у власній компетентності відносно означених завдань.

Вивчення характеристики феномену соціального страху першокурсників виявило, що 21 % студентів відчувають страх у ситуації, коли знаходяться в центрі уваги малої групи (наприклад, коли мене комусь представляють або запитують про мою точку зору), 39 % у ситуації, коли їх оцінюють або порівнюють з іншими [4, 111]. У дослідженні брали участь 100 студентів першого курсу очної форми навчання трьох педагогічних вишів України (НПУ імені М. П. Драгоманова (м. Київ), СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми), БДПУ імені П. Д. Осипенко (м. Бердянськ)) віком від 16 до 21 року [4, 110]. Названі вміння є підґрунтям професійної компетентності вчителя та потребують особливої роботи з розвитку.

Аналізуючи процес створення відео-звіту студентами, варто зазначити, що він стає авторським студентським проектом із власним сценарієм, змістом, естетично-емоційними засобами. Робота над відеорядом стає проектом у проекті з власним керівництвом та дозволяє студентам узагальнити власні здобутки, звітувати на підсумковій конференції, осмислювати досягнення та проаналізувати власну роботу, висунути ідеї, які б могли підвищити ефективність, порадити першому курсу.

Упорядкування збірки методичних матеріалів є інноваційною формою звіту студентів з практики [9]. З іншого боку, робота над збіркою стає площадкою, яка згуртовує одностудентів (студентів, класних керівників, заступників директора, керівника практики) у розробці спільного творчого міні-проекту. Як звітна документація, підготовка методичних розробок виховних справ до друку забезпечує більш якісне їх змістове наповнення, підсилює авторську складову, надає роботі більшого сенсу й важливості.

Прагнення забезпечити готовність студентів до активної роботи з першого дня практики малі терміни практики, відсутність відповідного досвіду, психологічне навантаження актуалізують необхідність створення освітньої площадки та відповідної технології підготовки до здійснення завдань практики.

Вартою уваги є система підготовки студентів до практики, яка охоплює реалізацію таких завдань: психологічне налаштування студентів на прийняття нової ролі; оволодіння знаннями та вміннями з методики виховної роботи; вивчення педагогічного досвіду здійснення завдань практики на основі відеоаналізу роботи вчителів, студентів-практикантів минулих років, ознайомлення з організаційними особливостями практики.

Протягом вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка» плануються виховні справи (у поточному році – квести), загальношкільні акції інші види виховної роботи, спрямовані на реалізацію завдань виховного тижня. Студенти у творчих групах створюють методичні розробки запланованих видів роботи, апробують їх у студентській аудиторії, формуючи передбачені навчальною програмою дисципліни навички та готуючись до практики.

Формами реалізації процесу підготовки студентів до практики в нашому дослідженні виступали: захист педагогічних проєктів, моделювання педагогічних ситуацій, психологічні вправи, спрямовані на саморозвиток особистісних якостей, важливих для педагогічної діяльності, опрацювання організаційних інструкцій з практики, які реалізовувались у ході практичних занять із навчальної дисципліни «Педагогіка», заняттях студентського гуртка, установчій конференції.

Проведення виховних справ у процесі аудиторного навчання та в період практики фіксуються на відеоносії. На основі проведеної роботи відбувається аналіз авторами власних педагогічних результатів, керівником практики оцінюється робота студентів. Дослідження ефективності форм організації педагогічного зростання студентів у період практики (рис. 1) виявили важливість відеозаписів для їх аналізу для 70 % студентів.

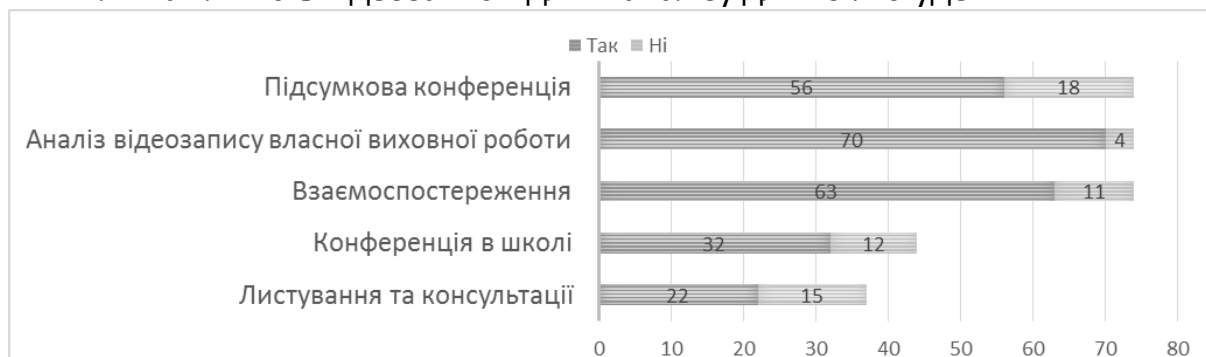

Рис. 1. Результати відповідей студентів на питання «Чи виявилися корисними на шляху Вашого професійного зростання наступні форми та види роботи?»

У безпосередній взаємодії студенти вказують на розрізненість уявлень після проведення виховної справи і після перегляду її відеозапису, говорять про кількоразовий перегляд суперечливих фрагментів. Позитивним вважаємо те, що студенти мають фактичний матеріал для підтвердження чи спростування педагогічної теорії. Так, студенти залучають фрагменти для візуалізації теоретичного змісту доповідей за питаннями практичних занять із навчальної дисципліни «педагогіка», для розвитку дискусій, подальшого спільного аналізу власних перемог, невдач, реакції учнівської аудиторії в умовах створеної взаємодії тощо.

Достатньо важливим для студентів виявилось взаємовідвідування, колективне обговорення, аналіз роботи товаришів (для 63 % студентів). Аналіз та самоаналіз педагогічної діяльності спрямовані на формування рефлексивних умінь майбутнього вчителя, що є важливим у структурі професіограми сучасного вчителя. Підсумкова конференція, обмін педагогічним досвідом, досвід публічного виступу з захистом власної педагогічної позиції визначили важливим у формування професійної компетентності 56 % студентів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, навчальна педагогічна практика стає середовищем психолого-педагогічного дослідження навчально-виховного процесу, педагогічного досвіду колективу вчителів, професійної ідентифікації майбутнього вчителя.

Розповіді про велику цінність учням, навчити діяти відповідно до неї є важливою і складною справою для студентів другого курсу, особливо в період першого їх знайомства зі школою в іншій ролі. Толерантність, як актуальна для сучасного суспільства цінність, запропонована школою для впровадження, обумовила творче натхнення другокурсників у створенні та впровадженні комплексу виховних заходів – тижня толерантності. Організація та проведення «Тижня толерантності» – як проекту школи й університету – забезпечили активну діяльність гурту студентства, взаємну зацікавленість та спільність діяльності, підвищила значущість навчальних завдань для виконавців – студентів.

Умовами ефективності проекту визначено: забезпечення спільної зацікавленості сторін проекту; реалізація компонентів проекту: установлення цілей, термінів, бюджету; розподіл відповідальності та повноважень, складання плану проекту; визначення ризиків, систематична діагностика проміжних результатів; здійснення проекту на принципах самоврядування, корпоративності; моніторинг результатів проекту; рефлексія.

Проведене дослідження визначає подальші перспективи: дослідження комплексу умов організації навчальної педагогічної практики в контексті забезпечення якості педагогічної підготовки майбутніх учителів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко Н. В. Змістові лінії системи педагогічних практик / Н. В. Коваленко // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 6 (50). – С. 188–196.
2. Коваленко Н. В. Організація навчальних проєктів із фізики з метою формування самоосвітніх компетенцій учнів сільських шкіл / Н. В. Коваленко // Фізика та астрономія в школі. – 2005. – № 4. – С. 14–19.
3. Колесникова И. А. Педагогическое проектирование : учеб. пособие для высш. учеб. заведений / И. А. Колесникова, М. П. Горчакова-Сибирская / под ред. И. А. Колесниковой. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 288 с.
4. Могила А. С. Усвідомлення студентами-першокурсниками соціальних страхів у контексті формування їх професійної культури [Електронний ресурс] / А. С. Могила // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки. – 2012. – Вип. 39. – С. 110–116. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2012_39_18
5. Навчальна педагогічна практика : організаційно-методичні рекомендації / [укл. Коваленко Н. В.]. – Суми : Вид-во Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 48 с.
6. Наскрізна педагогічна практика : [навч.-метод. посіб.] / [за ред. А. А. Сбруєвої]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 480 с.
7. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол. : В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с.
8. Развитие личности ребенка от рождения до года. – Изд. пе- рераб. и доп. – Екатеринбург : Рама Паблишинг, 2010. – 312 с.
9. Тиждень толерантності : проєкт школи та університету : методичні рекомендації / за заг. ред. Коваленко Н. В. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 54 с.
10. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность : теория, эксперимент, тренинг : учебное пособие / Л. Б. Шнейдер. – М. : МСПИ ; Воронеж НПО «МОДЭК», 2004. – 600 с.

REFERENCES

1. Kovalenko, N. V. (2015). Zmistovi linii systemy pedahohichnykh praktyk [Content lines of teaching practice systems]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 6(50), 188–196.
2. Kovalenko, N. V. (2005). Orhanizatsiia navchalnykh proektiv iz fizyky z metoiu formuvannia samoosvitnikh kompetentsii uchniv silskykh shkil [Organization of educational projects for physics with the purpose of forming self-learning skills of the students in rural schools]. *Fizyka ta astronomiia v shkoli*, 4, 14–19.
3. Kolesnikova, Y. A., Horchakova-Sibirskaiia, M. P. (2005). *Pedahohicheskoe proektirovaniie [Pedagogical projecting]*. M.: Izdatelskii tsentr "Akademiia".
4. Mohyla, A. S. (2012). Usvidomlennia studentamy-pershokurnykyamy sotsialnykh strakhiv u konteksti formuvannia yikh profesiinoi kultury [Awareness of the first year students of social fears in the context of their professional culture formation]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 12: Psykholohichni nauky*, 39, 110–116. Retrieved from: 116. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2012_39_18
5. Kovalenko, N. V. (Ed.) (2016). Navchalna pedahohichna praktyka: orhanizatsiino-metodychni rekomendatsii [Academic teaching practice: organizational-methodological recommendations]. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka.

6. Sbruieva, A. A. (Ed.) (2016). Naskrizna pedahohichna praktyka [Teaching practice]. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka.

7. Kremen, V. H., Luhovyi, V. I., Hurzhii, A. M., Savchenko, O. Ya. (Eds.) (2016). Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the state and prospects of education development in Ukraine]. Kyiv: Pedahohichna dumka.

8. Razvitie lichnosti rebenka ot rozhdeniia do hoda [The development of the child from birth to one year] (2010). Ekaterinburh: Rama Pablishinh.

9. Kovalenko, N. V. (Ed.) (2017). Tyzhden tolerantnosti: proekt shkoly ta universytetu: metodychni rekomendatsii [Week of tolerance: a project of the school and the University: guidelines]. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka.

10. Shneider, L. B. (2004). Professionalnaia identichnost: teoriia, eksperiment, treninh [Professional identity: theory, experiment, training]. M.: MSPY; Voronezh NPO "MODEK".

РЕЗЮМЕ

Коваленко Наталия. Учебная педагогическая практика как проект школы и университета.

В статье проанализированы возможности повышения эффективности учебной педагогической практики при организации ее как совместного проекта школы и университета, освещены содержание, этапы осуществления проекта, конечные продукты проектирования. Доказано, что объединение задач учебной педагогической практики общей воспитательной целью и организация практики как совместного проекта переводит взаимодействие школы и университета на партнерскую основу, способствует повышению результатов практики, профессиональному росту, эффективной профессиональной идентификации будущего учителя. Описана технология формирования готовности студентов к осуществлению задач практики.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, профессиональная идентификация будущего учителя, профессиональная педагогическая подготовка, практическая педагогическая подготовка, учебная педагогическая практика, педагогический проект, воспитательные мероприятия, технология формирования готовности студентов к учебной практике.

SUMMARY

Kovalenko Nataliia. Academic teaching practice as a project of school and university.

Educational pedagogical practice becomes the environment of psychological and pedagogical research of the educational process, pedagogical experience of teachers, and professional identity of the future teachers.

The aim of the study: to substantiate the interdependence of practice tasks and tasks of the discipline "Pedagogy", technologies of students' preparation to implement the practice tasks, opportunities to achieve designated tasks in the organization of practice as a joint project of school and university.

In order to achieve the goal at different stages of search the following methods were applied: theoretical (analysis, synthesis, comparison, generalization of scientific sources) for the purpose of clarification of the research problem, the theoretical justification of the pedagogical conditions of effective organization of practice as a project; modeling of the practice implementation process; empirical (questionnaire, interviews, observations, retrospective analysis of teacher's own teaching practice, peer assessment, analysis of products of students' educational-cognitive activity, the study and generalization of

pedagogical experience) to determine the state of formation of students' readiness to practice, effective forms of professional growth of the future teachers; experimental – pedagogical experiment to check the effectiveness of the educational practice, as a joint project of school and university.

Teaching practice, according to the concept developed by the pedagogical departments of Sumy state pedagogical university named after A. S. Makarenko, is a continuous, cross-cutting process and includes the following types: academic practice, teaching practice. Academic teaching practice of the second year students of the pedagogical university is carried out in junior secondary schools of different types, since the perception of a school teacher by junior pupils as a significant adult allows the trainee to adapt quickly to a new role, optimizes the process of professional identification.

An important element of practice project planning is the identification of the final results of joint activity of the pedagogical, student and pupil groups, which can be: organization of complex of educational school activities for the primary school pupils as a means of achieving unified educational goals of the week; holding and summarizing results of psychological research; compilation of teaching materials, writing of scientific articles on the results of practice, creating mini-films on the content of educational work.

Forms students' training are: defense of the pedagogical projects, modeling of pedagogical situations, psychological exercises aimed at self-development of personal qualities which are important for teaching activities, learning of organizational instructions of the practice that were realized at practical lessons on discipline "Pedagogics", students' club, founding conference.

The conditions of project effectiveness are: ensuring the overall interest of the project member; implementation of project components, defining objectives, deadlines and budget; distribution of responsibility and authority, preparation of project plan; identifying risks, a systematic diagnosis of the interim results; implementation of the project on the principles of self-government, corporativity; monitoring of project results; reflection. The conditions of the academic teaching practice in the context of quality assurance of the future teachers' training require further research.

Key words: *professional competence, professional identity of the future teachers, teacher education, practical teacher training, academic teaching practice, pedagogical project, educational activities, technology of formation of students' readiness to academic practice.*

УДК 378.14:371.133

Олена Лазарева

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
ORCID ID 0000-003-4385-0139

Микола Лазарєв

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-6352-6435

ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧА ПІДГОТОВКА МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ЕВРИСТИЧНІЙ ОСВІТІ

Досягти готовності майбутнього вчителя до повноцінної самореалізації свого професійно-творчого потенціалу нереально в умовах традиційної